



Елин Пелин

Прошението на жителите от
с. Голяма Неволя до дяда
господа

Не знам дали защо бе на царски думи, или защо бе много на открито сред полето, но нито една беля не замина през селото Голяма Неволя, без да се не поспре за малко в него. А пък белите и проклетните, що обикалят из нашите села, нямат брой и край. Най-напред дойде, да речем, инфлуенцията, или „нона“, както я наричат тъдява – нищо и никаква болестчица, която нито много мъчи, нито много бави, а тръшка бързо, сигурно и – най-главното – неусетно. Още се не пръснала из село новината, че Иван, Стоян или Драган, тамо-нему, се разболял, а той ето го че умрял. Новините просто се надпреварват и човек не знае коя най-напред да повярва. Ала навика е научил селяните и щом някой от тях чуе, че еди-кой си се разболял, той предава на съседи и приятели, че е умрял, и никога не греша. Според както разправят някои, които са умирали, т.е. които са лежали от инфлуенция, тя била сладка болест. Най-напред те удари в главата като шпиртовица, после причинява ръмавица в носа, после – замрежване на очите, сънливост, главовъртене, заплитане на езика и чак на края, и то съвсем малко – смърт. Вади душата, дето казват, като с памук.

А сиромасите от с. Голяма Неволя най-много биха се радвали на св. Архангел, ако той все по тоя начин им вадеше душата. Така и така му са длъжници, които не могат да му избягнат, нека поне милостиво си вади борча – една гола душа.

Де ще му излезе края например, ако св. Архангел рече да си вади борча по законен ред, т.е. най-напред да те завърже с полица или запис, после след всяка година да го преписвате и да ти притуря лихви въз лихви, после да те влачи по съдилища, да ти вади изпълнителен лист, да ти вика съдебен пристав и така нататък. Па ако си праведник, лесно – с ангели ще се разправяш, – ами ако си грешен, па да ти пратят за пристав някой пуляв чер като кюмюрджия дявол?

Е-хе, де ще му излезе тогава края!

Та искам да кажа, че инфлуенцията е най-незначителна, даже често пъти полезна беля. По нея вече идат по-остри и по-лоши бели: баба шарка, лошо гърло, суша, съдебен пристав, киша, бирник, градобитница, акцизни и полицейски стражари, шугата по овцете, околийския началник по агитация, магарешката краста, доктори, един билюк фелдшер, гъсеници, скакалци и пр., и пр. Чумата и холерата в сметка не турям.

Всички тия канени и неканени гости голямоневолянишката честита царица – сиромашията – преди време най-гостолюбиво посрещаше, защото мислеше, че всяко зло иде за добро. Тъй например от мора по добитъка хем кучетата се ползуваха, хем царвулите боладисваха; лошото

гърло, знаеш, намалява децата, а това се е улеснение за поминъка на родителите. Може да се каже, че само идванието на околийския началник два-три деня пред изборите и само магарешката краста изглеждат да са безполезни. Ала кой знае? Има работи, които ний, простите хорица, не можем да разберем. Ако попиташ някой по-учен, например депутата Шкембаков, той с увереност 99% ще ти каже, че тия работи са полезни. А каквото каже г-н Шкембаков, непременно трябва да бъде вярно: първо, защото той е богат човек, второ – главата му е гола като катуна, а такива глави са много умни или много глупави, и, трето, защото той е народен представител. Той наистина в Народното събрание все си е мълчал, но трябва и за това да е имал право, инак кой ще му плаща по толкова си пари на ден.

Отпреди няколко време насам умът на жителите от с. Голяма Неволя е тръгнал съвсем из друг път и днес всеки казва, че шугата, крастата, лошото гърло, сушата, кишата, чумата, холерата заедно с околийските началници, бирниците, приставите и пр. били съвсем безполезни, нещо повече, били вредни. Е, такива глупости, моля ви се, и в Народното събрание не са говорени...

Докато в с. Голяма Неволя работите вземат такъв край, там се случиха много чудеса.

Заредиха се нещастия едно след друго.

Най-напред завърлува грозна болест – гърло и пусто пиянство, – та умори попа, даскала и кмета един след други. Селото остана без първенци и сякаш запустя. Да видиш само как грозно ти се чинеше всичко, като няма ни кой партизанлък да прави, ни кой да се кара и да вдига шум из кръчмите. Това нищо, ами падна гръм, та изкриви покрива на камбанарията и пукна камбаната. Да речем, и това нищо. Ами жената на Ганчо Сиромахът, който нямаше ни вол, ни кон, ни педя земя, в един ден роди четири мъжкарчета, здрави като шилета. Всички рекоха, че това е на посока: на зло, на добро или на гладни години. Вие речете, че и това е нищо. Ами нищо ли е това, че на самден Великден на черковния певец се изкривиха устата в минутата, когато бе извил глава да запее Христос възкресе? Ами когато през една нощ изчезна из черковата сребърния фес на светеца Нов Георги, що бе нарисуван също като арнаутин в един ъгъл на черквата, и на главата му остана червения, та не мож да познаеш хайдук ли е, светец ли е?...

Всички тия поличби и напасти жителите на село Голяма Неволя преглътнаха мълчаливо.

Но когато една заран намериха разбита общинската канцелария и

от чекмеджето на масата вдигнати неизвестно от кого хилядо лева грешни сиромашки пари, селените се стреснаха като никога... Кмета хич му не мисли, ами се качи на коня и като вятър отиде при Марга гледачката в село Малка Кривда.

– И това, и това се случи в наше село, бабо Марго – разправи й той, – гледай, та виж кой изгори сиромашта...

Баба Марга хвърли книгите.

– Пусто да опустее, чорбаджи, лошо се казва... на тебе сочи – рекла баба Марга.

– Лъжеш, вещице... гледай още веднаж.

Баба Марга пак хвърли книга.

– Ох, пак същото, чорбаджи...

– На боб гледай, брантийо, книгите ти лъжат – Заревал чорбаджията.

Баба Марга гледала и на боб, и на решето и все така й се казвало.

– Те, се на теб показва... да ме убие господ – ако лъжа – взела да се къльне тя и наставила. – Да не си пък ти, чорбаджи, па нещо... такова... и да си забравил я...

– Курво, циганко, да мълчиш, че езика ти отрязвам – закрепял кмета и вдигнал ръка да я бие. – Или право казвай, или ще те пребия.

Баба Марга пак гледала и за чудо голямо тоя път й се казало право.

– Прости ме, чорбаджи – рекла, – грешила съм... Незнаен и далечен чужденец ги е откраднал и не може да се издири...

– Е, видиш ли, брантийо – рекъл чорбаджията, засмял се и й дал таман три гроша и зола.

Кмета се върна грижовен и умислен. И когато разправи на селените какво казала баба Марга, смал се не разплака, такъв народен човек беше. Та ако не беше такъв, щеше ли да бъде депутат?

Стреснаха се сиромаси селени, па запсуваха наляво и надясно.

– Лъже оная брантия, бе хора... Тия пари наш човек си ги хапна – завикаха няком.

– А, може ли да бъде? Това християнин човек не е направил – рече кмета.

– Пара е слепило, бе кмете – обади се друг.

– Да се издири, крадеца да се издири, че тия пусти пари пак село ще ги тегли – завикаха мнозина.

– Да се даде прошение...

– Бе и на бога да го давате, това си е... Баба Марга няма да лъже я...

Селяните се развълнуваха до един, па се вдигнаха всички, та в околийското управление при началника! Колко можаха, влязоха, колко не можаха, стоеха пред отворената врата, натискаха се, да видят вътре, и пълнеха целия коридор.

– Такава и такава работата, господин началник, искаме да дадем прошение, че ни ограбиха, че ни душата изедоха... И вътрешни хора са това...

Началника се изправи, вирна глава, протегна ръка и започна реч.

– Какво да ви правя, уважаеми господа!... Да, уважаеми господа, какво да ви правя? Крайно ви благодаря за честта, която ми правите с посещението, и вярвам, че при идущите избори, когато пашите мерзки противници опозиционери, магарета и маскири...

– Ами ние за друго сме дошли, г-н началник.

– А... да, пардон... но... за какво бяхте дошли, моля ви се? А, да... парите. Знаем цялата ви работа. Г-н кмета ви още преди една седмица ми разправи за случката... Жалко...

– Каква ти една седмица – парите се откраднаха вчера – рече някой.

– Да, се едно, господа... Туй не важи... важното е, че крадеца е неизвестен, няма свидетели и улики, и аз не мога да ви помогна.

– Да дадем прошение – рекоха селените, – та да се разследи...

– Кому и за какво прошение, господа?

– Прощение до тебе ли, до окръжния управител ли, до министъра ли...

– Баш до бога да то дадете – се то. Най-добре идете си, търпете си и туйто...

– Па да може, ние и до бога ще се оплачем – рече един, – ама не може, и той не ни чуе вече, господин началник, па ние и от него на тебе бихме се оплакали, оти ти си най-близо до нас.

– Па и чорбаджията, г-н началник, много ни яде... Бре с лихви ни трупа, бре ниви и ливади ни ограби, бре вино и ракия ни продава като чиста водица – само малко дъхне на шпирт, инак гола водица...

– Уж, чест му сторихме, та го избрахме и кмет, и депутат... ама... – почнаха селяните да се обаждат един по един.

– Много-много не дрънкайте, че не мога да ви слушам, господа – викна сърдито началника.

– Ама...

– Хайде сега марш, че не мога да трая миризмата ви – викна началника, изпъди ги и затвори вратата.

Селяните се върнаха в село попарени и измъчени. Разправят на

кмета, а той хич не иска и да знае.

– Такива работи малко по-далеч от мен да са... Чужда беля ми не трябва – вика и си суче мустаците.

– Нали и ти си селянин, нали си ни кмет.

– Аз съм кмет, да кметувам, не да се ядосвам за чужди ядове.

Селените се обидиха от тия думи. Един от тях се обади:

– И да крадеш, да ни грабиш...

– Ти, ти открадна парите – потвърди друг.

Чорбаджията замръзна на мястото си и побледня.

– Ще се оплачем... прошение ще дадем, кмете, не искаме да ни яздиш...

Кмета кипна:

– Е, па кому ще се оплачете? Началника е с мен, окръжния управител е с мен, министеро е с мен... Какво ще направите, а можете ли да...!

Чорбаджията изрече мръсна псувня. Селените наскачаха.

– На бога ще се оплачем, бе изеднико.

– И той е с мен, голтаци! – Вдигна се страшна врява. Няколко буйни селяни скокнаха, хвърлиха се въз чорбаджията, свалиха го и почнаха мерно и тежко да слагат немилостиви юмруци по широкия му гръб.

– Кой не бие, господ да го убие – закле ги някой от селяните. Тогава се трупнаха всички.

Чорбаджията ревеше, пъшкеше, молеше се с глас продължителен, дрезгав, умилителен и висок, сякаш четеше пред светите стъпки на бога прошението на жителите от с. Голяма Неволя.

КРАЙ

© 1903 Елин Пелин

Публикуван в Селска разговорка, I, кн. 3–4, януари–февруари 1903, с. 1–6, с подзаглавие „Разказ“ и подпис Мито. – Три години по-късно Елин Пелин използва началото на разказа – хумористичното описание на българското село, – преработва значително цялото, придава по-задълбочен, сатиричен характер на хумора и фактически новото произведение печата като фейлетон „Село Неволя“ във в. Вечерна поща. Фейлетонът бе препечатан в Литературен фронт, VII, бр. 65, 29 ноември 1951.

Сканиране, разпознаване и редакция: Ивет Костова, 2008

Публикация:

Елин Пелин. Съчинения, том I – Разкази 1901–1906

Редактор: Светла Горова

Издателство „Български писател“, 1972 г.

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5275>]